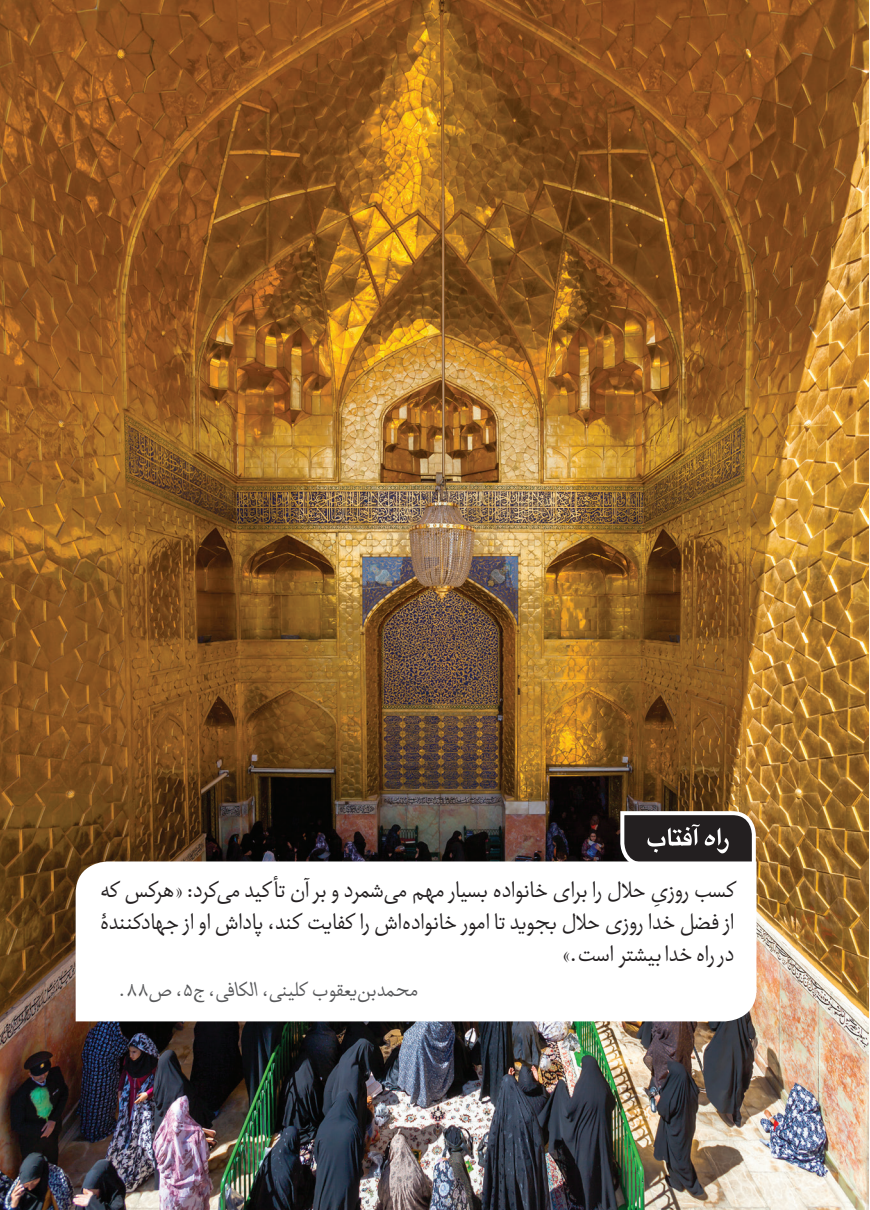

علم الفلك

راه آفتاب

کسب روزی حلال را برای خانواده بسیار مهم می‌شمرد و بر آن تأکید می‌کرد: «هرکس که از فضل خدا روزی حلال بجوید تا امور خانواده‌اش را کفایت کند، پاداش او از جهادکننده در راه خدا بیشتر است.»

محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۸۸.

کارخانه و خانه کار

فرج الله هدایت‌نیا

سرشناسه: هدایت‌نیا، فرج‌الله، ۱۳۴۷. عنوان و نام پدیدآور: کارخانه و خانه کار/ فرج‌الله هدایت‌نیا؛ تهیه و تولید: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی؛ به سفارش: اداره پاسخگویی به سؤالات دینی آستان قدس رضوی؛ به‌کوشش: محمدحسین پورامینی؛ ویراستار: عظیم قهرمانلو

مشخصات نشر: مشهد، آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۶. • مشخصات ظاهری: ۳۹ ص. • مصور: فروست؛ رهنما: ۱۳۱. • شایک: ۷-۵-۹۹۷۵۰-۶۰۰-۹۷۸؛ رایگان • وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا • موضوع: خانه‌داری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام • موضوع: Housekeeping -- Religious aspects -- Islam

موضوع: زنان -- اشتغال -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام • موضوع: Women -- Employment -- Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده: پورامینی، محمدحسین، ۱۳۵۴ • شناسه افزوده: Pouramini, Muhammad Husayni • شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. اداره تولیدات فرهنگی • شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. اداره پاسخگویی به سؤالات دینی و اطلاع‌رسانی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ک ۴/ ۱۷۲/ ۷۲۳۰ BP
 رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۱
 شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۰۲۸۳۲۸

۱۳۱	
عنوان: کارخانه و خانه کار	
تهیه و تولید: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی	
نویسنده: فرج‌الله هدایت‌نیا	
به‌کوشش: محمدحسین پورامینی	
ویراستار محتوایی: جواد نشاطی‌زاده	
ویراستار زبانی و صوری: عظیم قهرمانلو	
ارزیاب علمی: حجت‌الاسلام والمسلمین جواد محدثی	
مدیر هنری: مریم‌سادات منصوری طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی	
ناشر: معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی	
چاپ: دوم، ۱۳۹۸ چاپخانه: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی	
شابک: ۷-۵-۹۹۷۵۰-۶۰۰-۹۷۸ شمارهگان: ۱۰۰۰ قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال	
نشانی: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی، ضلع غربی، بین باب‌الهادی <small>علیه السلام</small> و صحن غدیر، مدیریت فرهنگی. صندوق پستی: ۹۱۷۳۵-۳۵۱ تلفن: ۰۵۱-۳۲۰۰۲۵۶۷	
سامانه پیامکی دریافت پیشنهادها و انتقادها: ۳۰۰۰۸۰۲۲۲۲	
حق چاپ محفوظ است.	

فهرست

۹	درآمد
۱۳	فصل اول: جایگاه ارزشی خانه‌داری و کار خانگی
۱۵	۱. خانه‌داری در اسلام
۱۷	۲. ارزش کار و کار خانگی
۱۸	۳. پاداش خانه‌داری و کار زن در خانه
۲۳	فصل دوم: کار خانگی در سیره اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>
۲۵	۱. اصل تقسیم کار میان حضرت علی و حضرت زهرا <small>علیهما‌السلام</small>
۲۹	۲. خانه‌داری و کار خانگی در سیره حضرت زهرا <small>علیها‌السلام</small>
۳۲	۳. مشارکت حضرت علی <small>علیه‌السلام</small> در کار خانه
۳۷	فصل سوم: علل گریز از کار خانگی
۴۰	۱. قدرشناسی مردان
۴۱	۲. خساست مردان
۴۲	۳. تأثیرپذیری زنان از اندیشه‌های فمینیستی
۴۵	فصل چهارم: سخنی با زنان شاغل
۴۷	۱. مزایای مشاغل خانگی برای زنان
۵۰	۲. ترجیح مصالح خانواده بر امور شغلی
۵۳	کتابنامه
۵۶	مسابقه فرهنگی

کارخانه و خانه کار

این نوشتار در پی پاسخ به این سؤالات است:

۱. از منظر اسلام، خانه‌داری و کار خانگی برای زنان چه اهمیت و ارزشی دارد؟
۲. مبنای تقسیم کار خانه و بیرون خانه، میان زن و شوهر چیست؟
۳. آثار ارزشی و تربیتی همیاری یا مشارکت مردان در کار خانه چیست؟
۴. مقصود از «مشاغل خانگی» چیست و برای زنان چه مزیتی دارد؟
۵. علل خانه‌گریزی گروهی از زنان و ترجیح مشاغل بیرونی بر کار خانه چیست؟

درآمد

درباره زن و خانه، سه الگوی متفاوت وجود دارد. این سه الگو عبارت‌اند از: «خانه‌داری» و «خانه‌نشینی» و «خانه‌گریزی». زن خانه‌دار می‌کوشد مدیر خانه خود باشد و گرم‌نگه داشتن کانون خانواده را بر هر کار دیگری ترجیح می‌دهد و البته در همین حال، از مسئولیت‌های اجتماعی خویش غافل نمی‌ماند. زن خانه‌نشین نیز همّت خویش را صرف حفظ خانواده و ایفای وظایف همسری و مادری می‌کند؛ ولی برخلاف الگوی نخست، از وظایف اجتماعی خویش غافل می‌ماند. زن خانه‌گریز، فعالیت‌های اجتماعی را بر خانه‌داری و کار خانگی ترجیح می‌دهد و از خانه‌داری و کار خانگی گریزان است و اگر ناچار باشد، با بی‌میلی آن را می‌پذیرد.

متأسفانه در زمان حاضر، تحت تأثیر مدرنیته و متأثر از اندیشه‌های فمینیستی، خانه‌داری و کار خانگی برای زن ناپسند شمرده می‌شود و شاهد وضعیتی هستیم که گروهی از زنان، خانه‌داربودن خود را پنهان‌نگه می‌دارند و زنان

شاغل با سربلندی از موقعیت اداری و استخدامی خود، سخن می‌گویند. انکارپذیر نیست که تلاش برای تأمین درآمد و صرف آن در جهت رفاه خانواده، برای مردان و زنان ارزشمند است و اغلب زنان شاغل، برای کمک به اقتصاد خانواده، راهی بازار کار می‌شوند؛ ولی گروهی از آنان خانه‌داری و کار خانگی را ناچیز می‌شمارند و حتی مشاغل بسیار معمولی و پیش‌پاافتاده بیرون از خانه را بر آن ترجیح می‌دهند. برای این گروه از زنان، ارتقای موقعیت شغلی بر حفظ خانواده اولویت دارد.

از نظر اسلام، الگوی رفتاری پسندیده برای زن در خانواده و جامعه، الگوی نخست است؛ باین‌حال، شاخصه رفتاری زن مسلمان، نه حضور اجتماعی مردانه و نه خانه‌نشینی منفعلانه، بلکه «خانه‌داری» است. اسلام عزیز، خانه و خانواده را تقدیس کرده و استحکام خانواده را ارزشی بنیادین شمرده است؛ بنابراین، حضور زن در جامعه و ایفای نقش‌های اجتماعی، اولویت یا ارزش درجه دوم است که توصیف خانه‌داری یا کار خانگی به «جهاد در راه خدا» و «عبادت»، بیان‌کننده همین مطلب است. البته تلاش برای حفظ خانه و روابط خانوادگی از راه تأمین نیازهای خانه و خانواده و نیز مراقبت از آن‌ها در قبال آسیب‌ها و تعدّیات

بیرونی، وظیفه مشترک زن و شوهر است. با این حال، بر اساس تقسیم‌بندی منطقی و متناسب با ویژگی‌های زن و مرد، مرد مسئول امور بیرون خانه و زن مدیر داخل خانه شمرده می‌شود. با توجه به ماهیت عاطفی روابط خانوادگی، تقسیم کار داخل و خارج خانه میان زن و شوهر نباید مانع از معاونت و مشارکت آنان در کارهای یکدیگر شود؛ به همین دلیل، زن مشاور شوهر در مدیریت خانه و خانواده و مرد، همکار زن در کارهای خانه است. با توجه به این مقدمه کوتاه، هدف نوشتار کنونی، پاسخ به پرسش‌هایی در زمینه خانه‌داری و کار خانگی است.

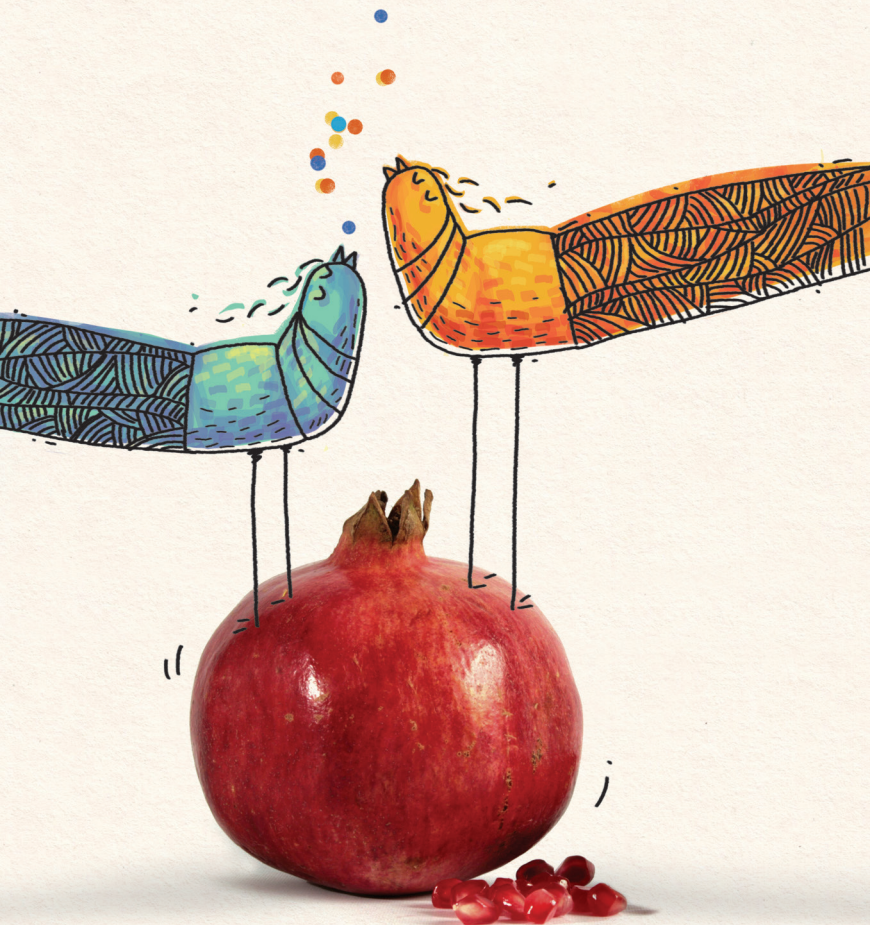

جایگاه ارزشیِ خانه‌داری و کارِ خانگی

فصل اول

۱. خانه‌داری در اسلام

خانه‌داری به معنای ادارهٔ خانواده و تلاش برای گرم‌نگه‌داشتن آن است و با این تعریف، با خانه‌نشینی متفاوت است. زن خانه‌نشین از مسئولیت‌های اجتماعی خویش بازمی‌ماند؛ درحالی‌که زن خانه‌دار ضمن اولویت‌بخشی به امور خانه و خانواده، در جامعه حضور دارد و در صورت لزوم، به وظایف اجتماعی خویش عمل می‌کند. خانه‌داری بدین معنا، هرچند بسیار دشوار است، از ارزشی ممتازی برخوردار است. جایگاه ارزشی خانه‌داری و خدمت به خانواده، از اهمیت و ارزش خانه و خانواده در اسلام ناشی می‌شود. قداست و ارزش‌مندی خانه و خانواده در ذیل به اختصار تبیین می‌شود:

الف. قرآن کریم خانه را سبب آرامش خواننده و فرموده است:

﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا﴾^۱

واژهٔ «سَكَنَ» به معنای محل آسودن یا آرامش است و عرب

---

۱. «و خداوند برای شما خانه‌هایتان را محل آرامش قرار داد» (نحل، ۸۰).

از خانه به «مَسْکَن» تعبیر می‌کند؛ از این رو، می‌توانیم خانه را کانون آرامش و فراموش‌خانه رنج‌های روزانه اهل خانه بنامیم. خانه و خانواده ملازم یکدیگرند؛ بنابراین خانه ظرف و محل زندگی خانواده و کانون آرامش آنان محسوب می‌شود. ب. اسلام به خانواده نگاه ارزشی دارد و به همین دلیل، تشکیل خانواده و اداره آن راستوده است. قداست خانواده در اسلام را می‌توان از آیات و روایات مربوط به آفرینش همسر و فرزند استنباط کرد. قرآن کریم همسر را مایه آرامش انسان خوانده و فرموده است: «از نشانه‌های او این است که از خودتان همسرانی برای شما آفرید تا به آن‌ها آرام گیرید و میانتان دوستی و رحمت نهاد. آری! در این، برای مردمی که می‌اندیشند، قطعاً نشانه‌هایی وجود دارد.»^۱

همچنین از همسر و فرزندان به نور چشم تعبیر کرده و فرموده است: «و کسانی‌اند که می‌گویند: پُروردگارا! به ما از همسران و فرزندانمان، آن‌ده که مایه روشن‌ی چشمان [ما] باشد...»^۲

رسول گرامی اسلام ﷺ نیز ازدواج را محبوب‌ترین و عزیزترین بنا نزد خدای سبحان شمرده‌اند.^۳

۱. روم، ۲۱.

۲. «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ» (فرقان، ۷۴).

۳. نک: حسین نوری طبرسی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۲ و ۱۵۳.

۲. ارزش کار و کار خانگی

اسلام برای کار، ارزش زیادی قائل شده است. رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده‌اند: «الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءًا أَفْضَلُهَا ظَلَبُ الْحَلَالِ.»^۱ (عبادت هفتاد جزء دارد که برترین آن، کسب [روزی] حلال است.) در مقابل، بیکاری نفرت‌انگیز است؛ به همین دلیل، امام باقر عَلَيْهِ السَّلَام فرموده‌اند: «از تنبلی و بی‌حوصلگی پرهیز؛ چراکه این دو، کلید هر بدی‌اند.»^۲

به دلیل اهمیت و ارزش کار در اسلام، اولیای خدا اهل کار و تلاش بوده و از بیکاری گریزان بودند. در حدیثی از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام آمده است: «خداوند روزی پیامبران خود را در کشاورزی و دامداری قرار داده است ...»^۳ بانوی بانوان عالم، حضرت زهرا عَلَيْهَا السَّلَام، کارهای خانه را خودشان انجام می‌دادند و با وجود اینکه خدمتکار داشتند، کارها را میان خود و او تقسیم می‌کردند.^۴

۱. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۷۸.

۲. «إِيَّاكَ وَ الْكَسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ» (حسن بن علی بن شعبه حرّانی،

تحف العقول عن آل الرسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ص ۲۹۵).

۳. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۲۶۰.

۴. نک: سعید بن هبة الله راوندی، الخرائج والجرائح، ج ۲، ص ۵۳۰.

کار و خانه هردو در اسلام از قداست برخوردارند؛ حال اگر کار برای خانه باشد، ارزش آن مضاعف می‌شود. «کار در خانه» یا «کار برای خانه» هردو ارزشمند بوده و تلاشی برای گرم‌نگه‌داشتن کانون خانه و تأمین آرامش حداکثری اهل خانه است.

بنابراین، کار در خانه یکی از بارزترین کارهاست. روایات متعددی از اهل بیت علیهم‌السلام درباره کار خانگی و آثار آن بیان شده است که در ادامه به بعضی از آن‌ها اشاره خواهد شد.

۳. پاداش خانه‌داری و کار زن در خانه

اسلام عزیز به خانه‌داری نگاه ارزشی ویژه‌ای دارد. در منابع متعدد از جمله نهج البلاغه آمده است: «جهاد زن، خوب شوهرداری کردن است.»^۱ در جایی دیگر هم آمده است: اسماء بنت یزید انصاری خدمت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم آمد و عرض کرد: «من فرستاده گروهی از زنان هستم. خداوند تو را به سوی مردان و زنان مبعوث کرد و ما

۱. علی بن ابی طالب علیه‌السلام، نهج البلاغه، حکمت ۱۳۶.

به تو و پروردگارت که تو را فرستاده است، ایمان آورده‌ایم. ما زنان، در خانه شما مردان نشسته، خواسته‌هایتان را برآورده و از فرزندانان نگهداری می‌کنیم؛ درحالی‌که شما با حضور در نماز جمعه و جماعت، عیادت از بیماران و جهاد در راه خدا، بر ما برتری داده شده‌اید. وقتی یکی از شما به حج یا عمره می‌رود یا برای حفاظت از مرزها [از شهر] خارج می‌شود، ما از اموالتان نگهداری می‌کنیم، برایتان لباس می‌بافیم و...؛ پس ای رسول خدا!! از نظر اجر و پاداش چه مشارکتی با شما داریم؟»

پس از پایان سخنان زن، پیامبر ﷺ خطاب به اصحابشان فرمودند: «آیا تاکنون از زنی گفتاری بهتر از این درباره امر دینش شنیده‌اید؟»... سپس خطاب به آن زن فرمودند: «...خوش رفتاری با شوهر و جلب رضایت او، با همه آن فضایل و اعمال مردان برابری می‌کند.»^۱

---

۱. نک: محمد محمدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، ص ۲۰۶.

این‌گونه روایات نشان می‌دهد که تلاش زن در ادارهٔ مطلوب خانه و ایجاد محیطی همراه با آرامش برای شوهر و فرزندان، پاداشی معادل حضور در مساجد و محافل مذهبی و جهاد در راه خدا و نقش‌های اجتماعی دارد.

مطابق آنچه در ادامهٔ روایت آمده است، اسماء بنت یزید پس از شنیدن سخن رسول خدا ﷺ بازگشت؛ درحالی‌که از شدت خوش حالی، مکرر می‌گفت: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ»^۱ اسلام کار زن در خانه را با عبادات مقایسه کرده است. پیامبر ﷺ فرموده‌اند: «هر زنی که در منزل شوهر وسیله‌ای را به قصد اصلاح جابه‌جا کند، خدا به او نظر می‌کند و هر کس خدا به او نظر کند، عذابش نمی‌کند»^۲.

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرموده‌اند: «هر زنی که به شوهرش آب بنوشاند، این عمل برای او از عبادت یک سال که روزهایش

۱. احمد بن حسین بیهقی، شعب الایمان، ج ۶، ص ۴۲۱.

۲. «أَيُّمَا امْرَأَةٍ رَفَعَتْ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا شَيْئًا مِنْ مَوْضِعٍ إِلَى مَوْضِعٍ تُرِيدُ بِهِ صَلَاحًا نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهَا وَ مَنْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهَا لَمْ يُعَذِّبْهُ» (محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، آمالی الصدوق، ص (۴۱).

را روزه باشد و شب‌هایش را به عبادت بگذرانند، بهتر است.^۱
امام صادق علیه السلام در روایت دیگری می‌فرماید: «هر زنی که
هفت روز به شوهرش خدمت کند، خداوند هفت درِ جهنم را
بر او می‌بندد و هشت درِ بهشت را برایش می‌گشاید تا از هر
دری که می‌خواهد، وارد شود.»^۲

---

۱. محمدبن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۷۲.

۲. محمدبن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۷۲.

کارِ خانگی در سیرهٔ اهل بیت علیهم‌السلام

فصل دوم

۱. اصل تقسیم کار میان حضرت علی و حضرت زهرا علیهما السلام

در اسلام، تقسیم کار میان زن و شوهر و مرزبندی میان آن‌ها، بر اساس معیاری منطقی و متناسب با توانایی و روحیه هر کدامشان صورت گرفته است. اسلام با کار زن در بیرون خانه مخالف نیست؛ با وجود این، بهتر است کار بیرون خانه به شوهر واگذار شود و امور داخل منزل برعهده زن باشد. مبنای این تقسیم‌بندی آن است که در شریعت اسلامی، تأمین معیشت خانواده وظیفه مرد است و این کار، غالباً از راه فعالیت در جامعه صورت می‌گیرد؛ بنابراین، مرد ناگزیر است بیرون از خانه کار کند؛ ولی زن مسئولیت اقتصادی ندارد؛ پس بهتر است دغدغه اصلی زن، گرم‌نگه داشتن کانون خانواده باشد. با این حساب، زن و مرد هردو برای خانه کار می‌کنند: زن «درون خانه» و مرد «بیرون خانه». هردوی آن‌ها می‌کوشند این بنای مقدس را به درستی حفظ کنند و آن را سالم نگه دارند. این پرسش که «کار زن بارزش‌تر است یا مرد؟» نامناسب به نظر می‌رسد و مقایسه

این دو صحیح نیست؛ زیرا زن و شوهر، هردو خانواده را اداره می‌کنند و کارشان ارزش یکسانی دارد و فقط مکان فعالیت آنان متفاوت است.

خداوند مرد را سرپرست و مدیر خانه قرار داده و فرموده است:

مردان سرپرست زنان‌اند؛ به دلیل برتری‌هایی که خداوند [از نظر اجتماع] برای بعضی نسبت به بعضی دیگر قرار داده است و به دلیل انفاق‌هایی که از اموالشان [برای زنان] می‌کنند و زنان صالح، زنانی هستند که متواضع‌اند و در غیاب [همسر خود] اسرار و حقوق او را در مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده است، حفظ می‌کنند...^۱

ادارهٔ خانه برای مردان، به معنای تأمین مالی زن و فرزند و نیز حراست و حفاظت از آن‌ها در مقابل آسیب‌های بیرونی است؛ درحالی‌که خانه‌داری زن، به معنای ادارهٔ داخلی خانواده و رسیدگی به امور شوهر و فرزندان است. رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در بیاناتی خطاب به زنان اظهار داشته‌اند:

شما اگر بزرگ‌ترین متخصص پزشکی بشوید؛ ولی

۱. «الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ...» (نساء، ۳۴).

زن خانه نباشید، ناقص هستید. شما می‌توانید ضمن آن کارها، زن و کدبانوی خانه هم باشید... اصلاً محور این است و اگر بخواهیم در این مورد یک تشبیه ناقص بکنیم، باید به ملکه زنبور عسل اشاره کنیم. کانون خانواده جایی است که باید در آن، عواطف و احساسات وجود داشته باشد و رشد و بالندگی پیدا کند [و] بچه‌ها در آن کانون، محبت و نوازش ببینند. طبیعت مرد در یک محدوده خاصی خام‌تر و شکننده‌تر از طبیعت زن است و لذا مرهم زخم او فقط نوازش زن است، حتی نوازش مادر هم برای او نمی‌تواند جایگزین نوازش همسر باشد؛ یعنی همسر برای او کاری می‌کند که مادر برای بچه خود می‌کند. زن‌های ظریف و دقیق، به این نکته آشنا هستند. احساسات و عواطف خانوادگی محتاج یک محور اصلی است که آن، خانم خانه است و اگر او نباشد، خانواده شکل بدون معنایی خواهد بود.^۱

باتوجه به معافیت زنان از تلاش‌های اجباری دشوار برای تأمین معیشت خانواده، اولویت زن و مرد در زندگی مشترک

---

۱. دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی)، زن و خانواده، ص ۴۷.

تا اندازه‌ای تغییر می‌کند؛ زیرا برای مرد تأمین درآمد و نان‌آوری، الزامی شرعی و حقوقی است و نمی‌تواند از انجام آن شانه خالی کند؛ درحالی‌که دربارهٔ زن این‌گونه نیست؛ در نتیجه اولویتِ مرد، کار بیرون خانه و تأمین درآمد است و اولویت زن، گرم‌نگه‌داشتن محیط خانه برای آرامش بخشی و آرامش‌یابی. شهید مطهری رحمته‌الله علیه فرموده‌اند:

نه تنها مصلحت زن، بلکه مصلحت مرد و کانون خانوادگی نیز در این است که زن از تلاش‌های اجباری خردکننده [برای] معاش معاف باشد. مرد هم می‌خواهد کانون خانوادگی برای او کانون آسایش و رفح خستگی و فراموش‌خانهٔ گرفتاری‌های بیرونی باشد. زنی قادر است کانون خانوادگی را محل آسایش و فراموش‌خانهٔ گرفتاری‌ها قرار دهد که خود به‌اندازهٔ مرد، خسته و کوفتهٔ کار بیرون نباشد. وای به حال مردی که خسته و کوفته پا به خانه بگذارد و با همسری خسته‌تر و کوفته‌تر از خود روبه‌رو شود! لهذا آسایش و سلامت و نشاط و فراغِ خاطر زن، برای مرد نیز ارزش فراوان دارد.^۱

۱. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۲۲۳.

۲. خانه‌داری و کارخانگی در سیره حضرت زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ

زهرای اطهر عَلَيْهَا السَّلَامُ الگو و سرور زنان عالم‌اند.^۱ آن حضرت نه تنها بر زنان که بر مردان نیز سروری یافته‌اند. امام‌زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ الْمَلَكِ در توقیع مبارکی، درباره جده‌شان فرموده‌اند: «در حالات و رفتار دختر پیامبر خدا عَلَيْهَا السَّلَامُ برای من سرمشق نیکویی وجود دارد.»^۲

حضرت زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ از جنبه شرافت خانوادگی، با هیچ‌کس مقایسه‌پذیر نیستند؛ پدرشان خاتم پیامبران، شوهرشان برادر و وصی پیامبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، مادرشان یکی از چهار زن بزرگ عالم و پسرانشان سرور جوانان بهشت‌اند و دخترشان عقیده بنی‌هاشم؛ با این حال، این بانوی بزرگوار به کارخانه و اداره آن اهتمام می‌ورزیدند و آن را برای خود فضیلت می‌دانستند.

---

۱. رسول گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ درباره حضرت زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ فرمودند: «وَأَمَّا ابْنَتِي فَاطِمَةُ فَإِنَّهَا سَيِّدَةُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ» (محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، امالی الصدوق، ص ۱۱۳).

۲. «و فِي ابْنَتِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لِي أَسْوَأُ حَسَنَةً» (محمد بن حسن طوسی، کتاب الغيبة، ص ۲۸۶).

به روایت امام محمد باقر علیه السلام، علی و زهرا علیهما السلام نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رفتند و تقاضا کردند کارهای خانه و بیرون خانه را میان آنها تقسیم کنند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم انجام کارهای داخل خانه را به عهده فاطمه علیها السلام و امور خارج از خانه را به عهده امیرمؤمنان علی علیه السلام نهادند.

حضرت فاطمه علیها السلام فرمودند: «فَلَا يَعْلَمُ مَا دَخَلَنِي مِنَ السُّرُورِ إِلَّا اللَّهُ بِإِكْفَائِي رَسُولَ اللَّهِ تَحَمَّلَ أَرْقَابَ الرِّجَالِ.» (کسی جز خداوند نمی داند که من چقدر خوش حال شدم از اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بار مواجهه با مردان نامحرم را از دوش من برداشت [و مرا به کارهای بیرون خانه موظف نکرد که مجبور شوم در برابر مردان بایستم و با آنان مواجه شوم].)

روزی سلمان به خانه حضرت فاطمه علیها السلام آمد. ایشان را دید که در کنار آسیاب نشسته و به آردکردن جو برای خانواده مشغول اند؛ درحالی که دستانشان مجروح شده و خون بر چوب آسیاب نقش بسته است. در همان حال، فرزند خردسالشان، حسین هم در گوشه ای از خانه می گریستند. سلمان عرض کرد: «ای دختر رسول خدا! دستهای شما

۱. محمدبن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۱۷۲.

به سبب آسیاب کردن مجروح شده است. این زخم برای شما بس است! فَضُّهُ خَادِمَهُ هَمَّ اَيْنَجَاسْت. چرا این کار را به او نمی سپارید؟» حضرت عَلَيْهِ السَّلَام پاسخ دادند: «أَوْصَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَكُونَ الْخِدْمَةَ لَهَا يَوْمًا وَ لِي يَوْمًا فَكَانَ أَمْسِي يَوْمَ خِدْمَتِهَا.»^۱ (رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به من سفارش کرده است که خدمت خانه، یک روز با او باشد و روز دیگر با من و دیروز نوبت او بود [و امروز نوبت من است].)

از امیرمؤمنان علی عَلَيْهِ السَّلَام روایت شده است که آن حضرت به مردی از بنی سعد فرمودند:

آیا می خواهی از خودم و فاطمه عَلَيْهَا السَّلَام برایت سخن بگویم؟! حضرت فاطمه عَلَيْهَا السَّلَام در خانه من بود. او با مشک آب، آن قدر آب آورد که اثر بند مشک در بدنش باقی ماند؛ آن قدر با آسیاب دستی کار کرد که دست هایش تاول زد؛ آن قدر خانه را جارو زد که لباس هایش تیره رنگ شد و آن قدر زیر دیگ، آتش روشن کرد که لباس هایش سیاه رنگ شد. به او گفتم: «کاش نزد پدرت رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می رفتی و از او خادمی درخواست می کردی تا آن خادم عهده دار این کارها می شد!» فاطمه عَلَيْهَا السَّلَام نزد پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رفت.

۱. سعید بن هبة الله راوندی، الخرائج و الجرائح، ج ۲، ص ۵۳.

وقتی بر پیامبر ﷺ وارد شد، دید عده‌ای با ایشان گفت‌وگو می‌کنند. از شرم و حیا چیزی به پدرش نگفت و برگشت. پیامبر ﷺ فهمیدند که فاطمه علیها السلام با ایشان کاری دارد. فردا آن روز، صبح زود، پیامبر ﷺ به خانه ما آمدند و فرمودند: «دخترم فاطمه! دیروز چه کار داشتی که نزد من آمدی؟» فاطمه شرم کرد حرفی نزنید. من ماجرا را توضیح دادم. پیامبر ﷺ فرمودند: «آیا نمی‌خواهید مطلبی به شما یاد بدهم که از خادم بهتر باشد؟!» آنگاه رسول خدا ﷺ ذکر مخصوص معروف به تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را آموزش دادند.^۱

۳. مشارکت امیرالمؤمنین علی علیهما السلام در کارخانه

تعاون یا همیاری در کار خیر، اصلی قرآنی در روابط اجتماعی است. قرآن کریم مسلمانان را به یاری یکدیگر فرا خوانده و فرموده است: «در نیکوکاری و پرهیزکاری، یکدیگر را یاری کنید.»^۲

۱. نک: محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، کتاب من لا یحضره الفقیه،

ج ۱، ص ۳۲۱.

۲. مائده، ۲.

در مباحث پیشین اشاره شد که بهتر است کار بیرون خانه با شوهر و کار داخل خانه برعهده زن باشد. اصل همیاری و همکاری، مکمل اصل تقسیم کار است؛ بدین معنا که زن و شوهر ضمن ایفای وظایف اختصاصی خویش، در کارهای مربوط به همسر، به یاری او می‌شتابند:

الف. قرآن کریم مرد را سرپرست زن و فرزندان معرفی کرده و در عین حال، او را در امور زندگی مشترک، به مشورت با همسر توصیه کرده است. در آیه ۲۳۳ سوره بقره آمده است: «اگر پدر و مادر با رضایت و پس از مشورت با یکدیگر، خواستند طفل را از شیر بگیرند، گناهی بر آنان نیست.»^۱ همچنین در قسمتی از آیه ۶ سوره طلاق آمده است: «با یکدیگر به گونه‌ی شایسته‌ای گفت‌وگو [و مشورت] کنید.»^۲ پیامبر اسلام ﷺ نیز فرموده‌اند: «با زنان در امور دخترانشان مشورت کنید.»^۳ ایشان در جای دیگر فرموده‌اند: «با زنان در امور مرتبط با خودشان مشورت کنید.»^۴

۱. ﴿... فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَ تَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا...﴾.

۲. ﴿... وَ أْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ...﴾.

۳. «أَمِرُوا النِّسَاءَ فِي بَنَاتِهِنَّ» (ابوالقاسم پاینده، نهج الفصاحة، ج ۱۶، ص ۳۰۹).

۴. «أَمِرُوا النِّسَاءَ فِي أَنْفُسِهِنَّ» (مبارک بن محمد بن عبدالواحد شیبانی (ابن اثیر جزری)، النهایة فی غریب الحدیث و الاثر، ج ۱، ص ۶۶).

ب. قرآن کریم به مرد فرمان داده است که با همسر خویش معاشرتی شایسته و نیکو داشته باشد.^۱ روشن است که معاونت یا مشارکت مردان در کارخانه، لازمهٔ حُسن معاشرت است؛ با وجود این، گروهی از مردان، کارخانه را وظیفهٔ زن و شأن خود را برتر از همکاری در امور خانه می‌دانند. روایات فراوانی دربارهٔ پاداش مشارکت مردان در کارخانه بیان شده است؛ به طوری که در منابع حدیثی، بابی به «استحباب کار در خانه برای مرد و زن» اختصاص یافته است.^۲ هدف این روایات، تشویق مردان به همیاری و پایه‌ریزی سبکی از زندگی بر پایهٔ اصل «تعاون» و مشارکت در امور خانواده است.^۳ در روایتی از امیرمؤمنان علی عَلَيْهِ السَّلَامُ آمده است:

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بر من و فاطمه وارد شدند؛ درحالی که من کنار دیگ نشسته بودم و عدس پاک می‌کردم. پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خطاب به من فرمودند: «یا علی، هیچ مردی در خانه به همسرش کمک نمی‌کند؛ مگر آنکه برای او در برابر هر یک از موهای بدنش، ثواب یک سال عبادت نوشته می‌شود؛ درحالی که روزهایش

۱. ﴿وَ عَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ (نک: نساء، ۱۹).

۲. نک: حسین نوری طبرسی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۴۸.

۳. نک: مائده، ۲.

را روزه‌دار باشد و شب‌هایش را به قیام بگذرانند و خداوند پاداشی همانند پاداش صابران و داود پیامبر و یعقوب و عیسی علیهم‌السلام، به او عنایت می‌کند. یا علی، هرکس در خانه در خدمت خانواده باشد و آن را ننگ نداند، خداوند نامش را در دیوان شهیدان می‌نویسد و برای او در برابر هر شب و روز، پاداش هزار شهید و در برابر هر گام، پاداش یک حج و عمره مقرر می‌کند....

یا علی، هرکس خدمت به خانواده را ننگ نداند، بی حساب وارد بهشت می‌شود. یا علی، خدمت به خانواده، کفاره گناهان کبیره و خاموش‌کننده آتش خشم پروردگار و مهریه حوریان بهشت است و به حسنات و درجات می‌افزاید.

یا علی، به خانواده خدمت نمی‌کند، مگر صدیق [همواره راست‌گفتار و راست‌کردار] یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرتش را بخواهد.^۱

همچنین امام صادق علیه‌السلام فرموده‌اند: «امیرمؤمنان علی علیه‌السلام هیزم تهیه می‌کردند و از چاه، آب برای منزل می‌آوردند و جارو

۱. حسین نوری طبرسی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۴۸ و ۴۹.

می‌کردند و حضرت فاطمه علیها السلام نیز گندم را آرد و خمیر می‌کردند و نان می‌پختند.^۱

توجه به این نکته ضروری است که گاهی اوقات، کار مرد در بیرون از منزل، بسیار سنگین و طاقت‌فرساست و وقتی به خانه می‌آید، برای انجام برخی کارهای خانه و کمک به همسر، توان نخواهد داشت. در این حالت، بهتر است زن وضعیت شوهر را درک کند و چنین توقعی نداشته باشد.

مشارکت در کار خانه آثار تربیتی نیز دارد؛ زیرا نوعی ارزش قائل شدن برای همسر و توجه کردن به او و «همدلی» است و نشان می‌دهد که شوهر، دل‌سوز همسر است و دشواری کار خانه را درک می‌کند؛ در نتیجه این کار او، سبب تقویت پیوند همسری خواهد شد.

از سوی دیگر، باتوجه به تأثیر رفتار والدین بر فرزندان، مشارکت مردان در کار خانه به فرهنگی مطلوب تبدیل می‌شود و فرزندان از راه مشاهده رفتار والدین، می‌آموزند زندگی خانوادگی و اجتماعی، فردمحور و خودخواه نباشند.

۱. محمدبن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۸۶.

علل گریز از کارِ خانگی

فصل سوم

با وجود ارزش و آثاری که برای خانه‌داری و کار خانگی زنان بیان شد، در زمان حاضر، این نوع از سبک زندگی در حال رنگ باختن است و صرف‌نظر از زنانی که به دلیل نیاز مالی خانواده، ناگزیرند به کار بیرون از خانه مشغول شوند یا زنانی که تخصص یا مهارت‌های خاصی دارند و جامعه به خدمات آنان نیازمند است، جمعی از زنان، کار بیرون خانه را بر خانه‌داری ترجیح می‌دهند. جمع میان مسئولیت‌های همسری و مادری با وظایف شغلی، برای زنان بسیار دشوار است؛ به همین دلیل، نفر اول زندگی زنان شاغل به صورت ناخواسته، کارفرما و دغدغه اصلی آن‌ها شغل می‌شود و شوهر و فرزندان و امور خانه در اولویت دوم قرار می‌گیرند.

نمی‌توان انکار کرد که زنان به‌طور فطری، خانواده‌دوست هستند و با تلاش طاقت‌فرسا می‌کوشند از وظایف خانوادگی خود نیز غافل نمانند؛ ولی با وجود این، به دلیل طبیعت رابطه اداری و استخدامی، معمولاً خانه و خانواده زنان کارمند و شاغل، در اولویت دوم قرار خواهد گرفت. این وضعیت با طبع

لطیف زن چندان سازگاری ندارد. در این صورت، پرسش مهم آن است که چرا زنان و دختران امروزی، کار بیرون خانه را ترجیح می‌دهند و برای به دست آوردن فرصت شغلی، می‌کوشند؟ پاسخ این پرسش را باید در این علل یافت:

۱. قدرشناسی مردان

یکی از دلایل مهم خانه‌گریزی زنان، قدرشناسی گروهی از مردان است. متأسفانه گروهی از مردان، کوشش‌های شبانه‌روزی همسران خود در ادارهٔ خانه را نمی‌بینند و قدر آن را نمی‌دانند. گویی از نظر آنان، کار زن در خانه وظیفهٔ اوست؛ در حالی که به لحاظ شرعی، زن تکلیفی برای کارکردن در خانه ندارد و با هدف اخلاقی و بدون چشمداشت در خانه زحمت می‌کشد و غیر از کارهای شخصی خود، نیازهای شوهر و فرزندان را هم تأمین می‌کند. از سوی دیگر، برخی مردان برای خانه‌داری ارزشی قائل نیستند و آن را کوچک می‌شمارند؛ به گمان آنان، زن در جای گرم و نرم خانه آرمیده است و سرمای زمستان و گرمای تابستان را حس نمی‌کند و مردان باید به هزار زحمت کار کنند و برای رفاه و آسایش همسر و فرزندان بکوشند؛ در حالی که واقعیت آن است که ادارهٔ خانه و گرم نگه داشتن آن، اگر سخت‌تر از کار بیرون خانه

نباشد، آسان تر از آن نیست. شایسته است مردان نگرششان را اصلاح کنند و قدرشناسی خود را با بیان سخنان دلگرم‌کننده نشان دهند.

۲. حساست مردان

بعضی مردان در پرداخت نفقه و تأمین نیازهای همسر، سخت‌گیری می‌کنند و به آنان پول اندکی می‌دهند و حساب‌کشی می‌کنند. این رفتار تحقیرآمیز باعث می‌شود زن تصمیم بگیرد خانه را رها کند و وارد بازار کار شود و با دسترنج خویش، استقلال اقتصادی کسب کند؛ درحالی‌که اسلام به مردان توصیه می‌کند، در پرداخت نفقه همسر و فرزندان، آسان‌گیری و گشاده‌دستی پیشه سازند. آسان‌گیری شوهر و قناعت و صرفه‌جویی همسر، نقش مهمی در تأمین آرامش خانواده دارد. در منابع حدیثی، بابتی به همین معنا اختصاص یافته است^۱ که به بعضی روایات آن اشاره می‌کنیم.

رسول خدا ﷺ فرموده‌اند: «از ما نیست کسی که روزی فراوان به او داده می‌شود، ولی به خانواده‌اش سخت می‌گیرد.»^۲

۱. نک: محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۴، باب «کفایة العیال و التوسع علیهم».

۲. «لَیْسَ مِنَّا مَنْ وَشِعَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَتَرَ عَلَى عِیَالِهِ» (حسین نوری طبرسی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۵، ص ۲۵۶).

امام رضا علیه السلام فرموده‌اند: «بر صاحب نعمت و ثروت لازم است به خانواده خود آسان بگیرد.»^۱

امام سجاد علیه السلام هم فرموده‌اند: «اگر وارد بازار شوم و با خود چند درهم بپریم که با آن برای خانواده‌ام گوشت بخرم، برای من بهتر است از اینکه برده‌ای آزاد کنم.»^۲ همین بزرگوار فرموده‌اند: «... پسندیده‌ترین شما نزد خدا کسی است که به معاش عیالش وسعت بیشتری بخشد.»^۳ این امام عزیز، در روایتی دیگر، بخل ورزیدن در تأمین نیازهای خانواده را این طور مذمت کرده‌اند: «از جمله گناهایی که موجب آشکار شدن باطن آدمی می‌شود... بخل ورزیدن در برابر زن و فرزند و خویشاوندان و بد اخلاقی و... است.»^۴

۱. «صاحبُ التَّغَمَّةِ يَجِبُ عَلَيْهِ التَّوَسُّعَةُ عَنْ عِيَالِهِ» (محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۱۱).

۲. «لَأَنَّ أَدْخَلَ السُّوقَ وَ مَعِيَ دِرَاهِمٌ أَتَنَأَعُ بِهِ لِعِيَالِي لِحَمَاءٍ وَ قَدْ قَرَّمُوا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ نَسَمَةً» (محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۱۲).

۳. «... إِنَّ أَرْضَاكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ» (محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۸، ص ۶۸ و ۶۹).

۴. «... وَ الدُّنُوبُ الَّتِي تَكْشِفُ الْغِطَاءَ... وَ الْبُخْلُ عَلَى الْآهْلِ وَ الْوَلَدِ وَ دَوَى الْأَرْحَامِ وَ سُوءُ الْخُلُقِ...» (محمد بن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۸۲).

۳. تأثیرپذیری زنان از اندیشه‌های فمینیستی

در زمان حاضر، جامعه برای زنان شاغل ارج و قرب بیشتری قائل است و خانه‌داری را بی‌اهمیت می‌شمارد؛ به همین دلیل، زنان خانه‌دار گاهی احساس حقارت می‌کنند و خانه‌داربودن خود را پنهان می‌کنند. کوچک‌شمردن کار خانه یا خانه‌داری، اندیشه‌ای فمینیستی است. گروهی از فمینیست‌های رادیکال، ریشه انحطاط فکری و فرهنگی و اقتصادی زنان را خانه‌داری دانسته و خدمت به شوهر را رقیب یا بردگی می‌شمارند. آنان از این راه نتیجه می‌گیرند که رهایی و آزادی جسم و روح زنان، در مجردزیستی یا خانه‌گریزی و تلاش برای دستیابی به استقلال اقتصادی است.

نگاه اسلام به ساختار خانواده و موقعیت زن و مرد در آن، اعتدالی و حق‌محور است و با مردسالاری یا زن‌محوری هیچ میانه‌ای ندارد؛ به همین دلیل، در کنار توصیه زنان به خانه‌داری، مردان را نیز به خدمت خانواده ترغیب می‌کند.

فمنیست‌های رادیکال با استناد به بعضی دیدگاه‌های به‌ظاهر سخت‌گیرانه در حقوق اسلامی دربارهٔ زنان و موقعیتشان در خانواده، آنان را به حضور در کارخانه‌ها و بازار کار، تشویق و خانه‌داری و کار خانگی را مذمت می‌کنند. متأثر از همین اندیشه‌ها، برخی زنان و دختران مسلمان، خانه‌داری را بی‌مقدار شمرده و از آن گریزان‌اند؛ درحالی‌که رسول گرامی اسلام ﷺ کار زن در خانه را برابر و هم‌ردیفِ جهاد در راه خدا دانسته و در پاسخ به این پرسش که زنان چگونه می‌توانند به پاداش و فضیلت مجاهدان راه خدا برسند، فرمودند: «کارِ خانه و اشتغال هر یک از شما [زنان] با کار مجاهدان در راه خدا برابر است.»^۱

۱. محمد بن احمد فتال نیشابوری، روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، ص ۳۷۶.

سخنی با زنان شاغل

« فصل چهارم

۱. مزایای مشاغل خانگی برای زنان

زنان استعداد‌های فراوانی دارند؛ به‌ویژه در زمان حاضر که دانش‌آموخته‌اند و مهارت دارند، بسیاری از آنان، برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی فرصتی نمی‌یابند یا خودشان تمایلی به آن ندارند و ترجیح می‌دهند از محیط‌های مردانه دور باشند. برای این گروه از زنان، مشاغل خانگی فرصتی ویژه است. کسب‌وکار خانگی (Home Business) به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که توسط عضو یا اعضای خانواده در فضای مسکونی، بدون مزاحمت و ایجاد اختلال در آرامش واحدهای مسکونی هم‌جوار شکل می‌گیرد و به تولید خدمت یا کالای درخور عرضه به بازار در خارج از محیط مسکونی منجر می‌شود. شاغلان کسب‌وکار خانگی برای کسب منافع، به این صورت‌ها فعالیت می‌کنند:

الف. انجام فعالیت به صورت کارمزدی برای کارفرمایی در خارج از محیط مسکونی؛

ب. انجام فعالیت مستقل اعم از تأمین مواد اولیه تا عرضه محصول به خارج از محیط مسکونی؛

ج. انجام فعالیت به صورت تعاونی یا اتحادیه یا مشارکت با بنگاه‌های بالادستی تأمین‌کننده مواد اولیه و عرضه محصول آنان در بازار.^۱

مشاغل خانگی مزایای زیادی دارند؛ از جمله: کم بودن هزینه راه‌اندازی، کم بودن میزان ریسک سرمایه‌گذاری، حذف هزینه‌های مرتبط با خرید و رهن و اجاره کارگاه، حذف هزینه‌های و ذهاب، استفاده از نیروی کار دیگر اعضای خانواده، امکان کارکردن به صورت پاره‌وقت، آزادی و استقلال عمل بیشتر، ایجاد توازن میان مسئولیت خانوادگی زنان و اشتغال آنان و توسعه فرهنگ کار در خانواده.^۲

مزایای پیش‌گفته، جاذبه‌های زیادی ایجاد کرده است و نه تنها زنان، بلکه گروهی از مردان را نیز به مشاغل خانگی کشانده است. در زمان حاضر، فضای مجازی سبب رونق این‌گونه مشاغل شده است و علاوه بر ایجاد یک فرصت شغلی

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان مرکزی (<https://markazi.mcls.gov.ir/fa/karafarini>)، تاریخ دسترسی: ۲۰ اسفند ۱۳۹۵.

۲. نک: «آشنایی با مشاغل خانگی»، قسمت اول، پایگاه اطلاع‌رسانی بیتوته (<http://www.beytoote.com>)، تاریخ دسترسی: ۲۰ اسفند ۱۳۹۵.

جذاب و پُردرآمد به نام تجارت الکترونیک، موجب تسهیل در عرضهٔ تولیدات خانگی شده است؛ به همین دلیل، بسیاری از کشورها از مشاغل خانگی حمایت کرده و از این راه مشکل بیکاری را تا حدّ زیادی حل کرده‌اند.^۱ در ایران، پیش از این، زنان به بعضی مشاغل خانگی مانند قالی بافی اقبال نشان می‌دادند و علاوه بر تأمین نیازهای خانواده، از این راه درآمد کسب می‌کردند؛ ولی در شرایط کنونی، این حرفه به فراموشی سپرده شده است. محیط آپارتمان‌ها برای راه‌اندازی مشاغل خانگی مناسب نیست. زنان روستایی نیز به دلیل دسترسی نداشتن به بازار فروش محصولات، به مشاغل خانگی بی‌رغبت شده‌اند؛ بدین ترتیب، کشور ما به بازاری پُرسود برای محصولات کشورهای دیگر تبدیل شده است که بخش درخور توجهی از آن‌ها محصولات است که در مشاغل خانگی تولید می‌کنند.

با اصلاح فرهنگ مصرف و حمایت از مشاغل خانگی و بر مبنای شعار «هر خانه، کارخانه است»، می‌توان از توان میلیون‌ها زن ایرانی در جهت منافع خود زنان و نیز نیازهای ملی استفاده کرد.

۱. نک: «آشنایی با مشاغل خانگی»، قسمت دوم، پایگاه اطلاع‌رسانی بیتوته (<http://www.beytoote.com>)، تاریخ مراجعه: ۲۰ اسفند ۱۳۹۵.

۲. ترجیح مصالح خانواده بر امور شغلی

باتوجه به مطالب پیش گفته، گروهی از زنان به دلایلی همچون نیاز اقتصادی خانواده یا برخورداری از توان مدیریتی یا مهارتی خاص، ناگزیرند در بیرون خانه کار کنند. باتوجه به اهمیت خانواده در اسلام، آنان باید در انتخاب شغل یا حرفه، مصالح کلان خانواده را در نظر بگیرند.

تصدی مشاغلی که موجب حضور طولانی مدت زن در بیرون خانه می شود یا در خانه نیز برای او، دغدغه فکری ایجاد می کند، به صلاح خانواده نیست؛ زیرا این گونه مشاغل معمولاً زن را از انجام مطلوب مسئولیت های همسری و مادری بازمی دارد.

متأسفانه در روابط اداری و استخدامی زنان شاغل، اولویت نخست در زندگی آنان، اداره و شغل است. درحقیقت، نفر اول زندگی کارمندان و کارگران، کارفرماست. این مطلب درباره زنان شاغل، بدین معناست که تصمیم های مدیریتی کارفرما بر اراده شوهر از جنبه سرپرستی خانواده ترجیح دارد و این امر با خانواده محوری سازگاری ندارد. این نوشتار را با سخنانی از

رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) به پایان می‌بریم:

اشتغال بانوان از جمله چیزهایی است که ما با آن موافقیم... منتها دوسه تا اصل را باید ندیده نگرفت: یک اصل این است که این کار اساسی را که کارخانه و خانواده و همسر و کدبانویی و مادری است، تحت الشعاع قرار ندهد... ما با آن اشتغال و مشارکتی کاملاً موافق هستیم که به این قضیه اصلی، ضربه و صدمه نزند؛ چون این جایگزین ندارد. شما اگر بچه خودتان را در خانه تربیت نکردید یا اگر بچه نیاوردید یا اگر تارهای فوق العاده ظریف عواطف او را که از نخ‌های ابریشم ظریف‌تر است، با سرانگشتان خودتان باز نکردید تا دچار عقده [عاطفی] نشود، هیچ‌کس دیگر نمی‌تواند این کار را بکند، نه پدرش و نه به طریق اولی، دیگران! [این] فقط کار مادر است. این کارها کار مادر است؛ اما آن شغلی که شما بیرون دارید، اگر شما نکردید، ده نفر دیگر آنجا ایستاده‌اند و آن کار را انجام خواهند داد؛ بنابراین، اولویت با این کاری است که بدیل ندارد. تعیین با این است.^۱

۱. بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی، ۱۴ دی ۱۳۹۰، به نقل از:

www.farsi.khamenei.ir

خانه‌داری مسئولیتی بسیار مهم و طاقت‌فرساست؛ به همین دلیل، زنان به‌آسانی نمی‌توانند میان آن و فعالیت‌های اجتماعی جمع کنند. این نگرانی وجود دارد که توجه به مسئولیت‌های اجتماعی، زنان را از وظایف همسری و مادری بازدارد؛ ازاین‌رو، مناسب است بانوان محترم در انتخاب نوع شغل و ایفای وظایف شغلی، مصالح کلان خانواده را در نظر بگیرند.

بیشتر بخوانیم

کتاب «رئیس خانه یا کارمند اداره؟ خانه‌داری یا اشتغال زنان؛ کدام یک؟»

نوشته کاظم علی محمدی و منتشرشده توسط مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

۱. قرآن کریم .
۲. ابن اثیر جزری، مبارک بن محمد بن عبدالواحد شیبانی، النهاية فی غریب الحدیث و الاثر، ج ۱، چ ۴، قم: موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۶۷ش.
۳. ابن شعبه حزانى، حسن بن علی، تحف العقول عن آل الرسول ﷺ، به تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری، چ ۲، قم: جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ق.
۴. بیهقی، احمد بن حسین، شعب الایمان، به تحقیق ابوهاجر محمد سعید غلول، ج ۶، چ ۱، بیروت: دار الکتب العلمیة، ۱۴۲۱ق.
۵. پایگاه اطلاع رسانی بیتوته، «آشنایی با مشاغل خانگی»، قسمت اول و دوم:
www.beytoote.com
۶. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله العالی):
www.khamenei.ir
۷. پایگاه اطلاع رسانی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان مرکزی):
<https://markazi.mcls.gov.ir/fa/karafarini>
۸. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحة (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول ﷺ)، ج ۱۶، چ ۴، تهران: دنیای دانش، ۱۳۸۲ش.
۹. حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۰، چ ۱، قم: مؤسسه آل البيت ﷺ لإحياء التراث، ۱۴۰۹ق.

۱۰. دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه ای (مدظله العالی)، زن و خانواده، چ ۱، تهران، ۱۳۹۳ ش.
۱۱. راوندی، سعیدبن هبة الله، الخرائج والجرائح، ج ۲، ۱، قم: مؤسسه الامام المهدي عليه السلام، ۱۴۰۹ ق.
۱۲. صدوق (شیخ صدوق)، محمدبن علی بن بابویه قمی، امالی الصدوق، چ ۶، تهران: کتابچی، ۱۳۷۶ ش.
۱۳. صدوق (شیخ صدوق)، محمدبن علی بن بابویه قمی، کتاب من لا یحضره الفقیه، به تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری، ج ۱ و ۳، چ ۲، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۳ ق.
۱۴. طوسی، محمدبن حسن، کتاب الغیبة، به تحقیق و تصحیح عبداللله تهرانی و علی احمد ناصح، چ ۱، قم: دارالمعارف الاسلامیه، ۱۴۱۱ ق.
۱۵. علی بن ابی طالب عليه السلام، نهج البلاغه، به کوشش محمدبن حسین شریف الرضی، به تحقیق و تصحیح صبحی سالم، چ ۱، قم: دارالهجره، ۱۴۱۴ ق.
۱۶. فتال نیشابوری، محمدبن احمد، روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، چ ۱، قم: انتشارات رضی، ۱۳۷۵ ش.
۱۷. کلینی، محمدبن یعقوب، الکافی، به تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، ج ۵، چ ۴، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
۱۸. محمدی ری شهری، محمد، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، چ ۱۲، قم: دارالحدیث، ۱۳۹۳.
۱۹. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۱۹، چ ۶، قم: انتشارات صدرا، ۱۳۷۴.
۲۰. نوری طبرسی، حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳ و ۱۴، چ ۱، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام لاهیات التراث، ۱۴۰۸ ق.

توضیحات شرکت در مسابقه

• پرسش‌ها از متن موجود طرح شده است و افراد بالای دوازده سال می‌توانند در مسابقه شرکت کنند.

• به روش‌های زیر می‌توانید در مسابقات فرهنگی شرکت کنید:

۱. ارسال پاسخ به سامانه پیامکی: برای این کار، کافی است به ترتیب نام مسابقه و شماره گزینه‌های صحیح پرسش‌ها را به صورت یک عدد پنج رقمی از چپ به راست، همراه با نام و نام خانوادگی خود به سامانه پیامکی ۳۰۰۰۸۰۲۲۲۲ ارسال کنید.

مثال: کارخانه و خانه کار ۱۳۲۴۲ رضا محمدی

۲. مراجعه به بخش مسابقات پرتال جامع آستان قدس رضوی به نشانی:

www.razavi.aqr.ir

۳. پاسخ به پرسش‌ها در پاسخ‌نامه: پاسخ‌نامه تکمیل شده را می‌توانید به صندوق‌های مخصوص مستقر در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فرهنگی بیندازید یا به صندوق پستی ۳۵۱-۹۱۷۳۵ ارسال کنید.

• هزینه ارسال پاسخ‌نامه از طریق قرارداد «پست جواب قبول» پرداخت شده است و لازم نیست از پاکت و تمبر استفاده کنید.

• آخرین مهلت شرکت در مسابقه، یک ماه پس از دریافت کتاب است.

• قرعه‌کشی از بین پاسخ‌های کامل و صحیح و به صورت روزانه انجام می‌شود و نتیجه آن نیز از طریق سامانه پیامکی گفته شده به اطلاع برندگان می‌رسد.

تذکر: پیشنهادها و انتقادهای خود را در پیامکی جداگانه ارسال کنید.

تلفن: ۰۵۱-۳۲۰۰۲۵۶۹

پرسش‌ها

پرسش اول. الگوی رفتاری زن خانه‌دار چگونه است؟

۱. همت خویش را صرف حفظ خانواده و ایفای وظایف همسری و مادری می‌کند؛ ولی از وظایف اجتماعی خویش غافل می‌ماند
۲. فعالیت‌های اجتماعی را بر خانه‌داری و کار خانگی ترجیح می‌دهد و اگر ناچار باشد، با بی‌میلی آن را می‌پذیرد
۳. ضمن ترجیح گرم‌نگه داشتن کانون خانواده بر هر کار دیگری، از مسئولیت‌های اجتماعی خویش هم غافل نمی‌ماند
۴. از خانه‌داری و کار خانگی گریزان نیست؛ ولی همیشه این کارها را با بی‌میلی می‌پذیرد و در قبال انجامشان منت می‌گذارد

پرسش دوم. امام محمد باقر علیه السلام کلید هربدی را چه دانسته‌اند؟

۱. تنبلی و بی‌حوصلگی ۲. خشم و غضب ۳. دروغ‌گویی ۴. زبان
- ### پرسش سوم. بر اساس فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله کسی که در خانه در خدمت خانواده باشد، چه پاداشی دارد؟

۱. ثواب هزار شهید در هر روز و شب ۲. داخل شدن بی حساب در بهشت
۳. ثوابی مانند آنچه به صابران داده می‌شود ۴. همه گزینیه‌ها

پرسش چهارم. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ارزش کار و اشتغال زنان در خانه را با کدام گزینه برابر دانسته‌اند؟

۱. ثواب یک سال نماز و روزه ۲. ثواب یک حج و عمره
۳. ثواب مجاهدان در راه خداوند ۴. ثواب آزاد کردن هزار بنده

پرسش پنجم. مزایای مشاغل خانگی در کدام گزینه بیان شده است؟

۱. پایین بودن هزینه راه‌اندازی ۲. آزادی و استقلال عمل بیشتر
۳. حذف هزینه ایاب و ذهاب ۴. همه گزینیه‌ها

پاسخ‌نامه مسابقه فرهنگی کارخانه و خانه کار

نام و نام خانوادگی: ..... نام پدر: .....

تحصیلات: ..... استان: ..... شهر: .....

تلفن ثابت با کد شهر: ..... شماره همراه: .....

گزینه	۱	۲	۳	۴
پرسش				
اول				
دوم				
سوم				
چهارم				
پنجم				

نظرسنجی کتاب کارخانه و خانه کار

ردیف	موضوع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	میزان رضایت از جذابیت ظاهری (طرح جلد، اندازه و...)					
۲	میزان شیوایی مطالب					
۳	قابلیت فهم مطالب					
۴	میزان جذابیت و تازگی موضوع و مطالب					
۵	میزان تأثیرگذاری و مفید بودن مطالب					
۶	میزان تناسب محتوا با نیاز شما					
۷	میزان تناسب پرسش‌ها با موضوع					
۸	میزان رضایت کلی					
پیشنهادات و انتقادات: - - - - -						
- - - - -						
- - - - -						

لیه کاغذ را پس از برش، تازه و بچسبانید

پست جواب قبول

..... فرستنده:

.....

.....

..... کدپستی:

--- از این قسمت تا هود ---

هزینه پستی بر اساس قرارداد شماره ۲۵۱ - ۹۱۷۳۴ پرداخت شده است.

طرف قرارداد: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

صندوق پستی: ۳۵۱ - ۹۱۷۳۵